

రాఘవేశ్వరశతకము.

డా॥ బి॥ శి॥ వి॥,

సామవేద్యుల వేంకటశాస్త్రి.

శ్రీ రస్తు.

ఓం నమః కామేశ్వరాయ

శ్రీ

రాఘవేశ్వరశతకము:

కృతికర్త:

బాలకవి,

సామవేదుల వేంకటశాస్త్రి,

(తగరంపూడి)

పరిశోధకులు:

ఉభయభాషాపండిత, అష్టానధాని,

వడ్డాది సీతారామాంజనేయులుగారు,

ఖాళింకోట.

శ్రీ బలరామకృష్ణా ముద్రణాలయము,

అనకాపల్లి.

1937.

సర్వస్వామ్యసంకలితము]

[వెల 2 అణాలు

తొలి పలుకు .

“మానక కర్తృభూమిపయి మానుషదేహముతో హితాహిత జ్ఞాన మెఱుగు బాహ్మణుడు చారుకవిత్వము నేర్చి జానకీ జానికథలో రచింపక యసత్కథ లెన్ని రచించె నేనియున్ వాని వివేక మేమిటికి? వానికవిత్వ మహత్త్వ మేటికి?”

ఏమహాపురుషుని శీవితచరిత్ర ననేకకవులు షడ్యములుగ, గద్యములుగ, గేయములుగ రచించి అనుందరమూర్తినామామృతముగోలి ధన్యతనొందినారో, ఆలోకైకవీరునిచుహితము “ రా ఘ వే శ్వ రా! ” అను మకుటముతో ఈశతక కర్త శ్రవణమముగ రచించుట యెంతయు శుభసూచకము ఈకృతికర్తలగు బ్రహ్మశ్రీ సామవేదుల వేంకటశాస్త్రిగారు బాలకవులు, ఉత్సాహ వంతులు, విద్యార్థి దశయందున్నారు. ఆంధ్ర భాష యందీయనకు నెక్కువమోజు. శైలిసులభము. అర్థమా? గంభీరము.

మామిత్తులు ఉభయభాషాభివీణులు, అష్టావధాని బిరుదాంచితులు శ్రీ నడ్డాది సీతారామాంజనేయులు గా రీకావ్యమునకు మెఱుగుపెట్టిరి.

ఈపాత్రమును జదివి ఈయువకు డింకను రమణీయ కావ్యములు రచించునట్లు ప్రోత్సహింప నాలెలుగుతో బుట్టువులస నెల్లరను సదా ప్రార్థించు చున్నాను. తమ తొలిబిడ్డ తొలి పలుకు నాలేఖనముఖమున బలికించినందులకు శాస్త్రిగారికి నేనెంతయు గృతజ్ఞుడను.

అ న కా ప ల్లి .
 ౬1—2—37. }

గ్రంథి వెంకటరమణయ్య,
 సత్యవాణి సంపాదకులు,

శ్రీరస్తు.
శ్రీరామాయనమ్.

శ్రీ రాఘవేశ్వర శతకము.

శ్రీజనకాత్మజాహృదయ । సింధుసుధాకర! రామచంద్ర! ని
 ర్వాజకృపాకటాక్షచరి । పాలిత సంత్రితలోక! కీర్తి వి
 భ్రాజిత! రావణాద్యసుర । వారవిनाశక! మానిమానసాం
 భోజనివాస! వాసవ వి । భుత్వనముజ్జ్వల! రాఘవేశ్వరా!
 ఉ॥ శ్రీరఘువంశదీప! నృప । శేఖర! తారకనామ! భక్తహృ
 తాస్రసమిత్ర, యోత్రిదశ । సన్నుత! యవ్యయ! యప్ర
 మేయ! నీ
 కూమిఁగోధిపద్యములఁగూర్చెద! నీపయిఁదవ్వత్కృపాసుధా
 సారమునాపయిఁజిలికి । సాఁక వెనిత్యము; రాఘవేశ్వరా!
 ఉ॥ వాకులు సార్థకంబగుచు । భాసిలునట్లుఁగఁబుణ్యమూర్తి వా
 ల్మీకిమహర్షి సత్తముఁడు । లీలఁగఁబాడెనుగాదె? తొల్లి యి
 త్వాకులదివ్యగాఢలుఁభ । వచ్చరితల్ భవతారకంబుగన్
 గోకిల యవ్వసంతమునఁ । గోల్చెడుభంగిని రాఘవేశ్వరా!
 ఉ॥ పోకిట, మద్విత్తీయమును, । భవ్యమునాగతి సోతరాజుచే
 పాకొనఁజేసినావుగద । భాగవతమ్ము; నతడుమున్ను మా
 రాకునుహత్తఁజేయుట నె । రమ్యవిచిత్రకవిత్వవై భవ
 శ్రీకొనసాగె; నిన్ గొలువఁ । జేకులునన్నియు; రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ “వీడుతురుమ్మ”డంచును వి భేదము సేయక యే, “కబీరునా
వా” డని వత్సలత్వమునఁ బాలనసేయుచు, నెల్లలోకముల్
పాడఁగ నీదుభక్తపరి । పాలనదీక్షను జాటవొక్కొ? కా
పాడెడుపట్టునఁగలవె । వాసియు, వారయు? రాఘవేశ్వరా!

చ॥ పెనుధృతి రామమంత్రముఁగ । బీరునిచే నుపదేశమంది గో
పనకవి, రామదాసనెడి । సార్థకనామమునందుచు విను
తనగతిమాధుర్య చిలుకు । దాశరథీశతకమ్ముఁజెప్పె; నీ
ఘనకృపయున్న చోఁగొలఁది । గల్గునె యెందును?

రాఘవేశ్వరా!

చ॥ అమరఁగ వాయుపుత్రు డను యాయులతో జను దెంచి నీచరి
త్రముపఠియించుతావునము । దాసవసించునటన్నమాట స
త్యము; వినినాముగా, తులసి । దాసకవీంద్రుఁడనీకథల్ పురా
ణముగఁబఠించుచో నిటులె । నాఁడొనఁగూడదె?

రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ కాకరపర్తిగ్రామమునఁ । గాఁపుర మొప్పుఁగ సర్వపండిత
శ్లోకుఁడునై, సుధీవిభవ । శోభియునై, బహుశిష్యసేవిత
శ్రీకమనీయపాదుఁడయి । చెల్వగువేమలరామశాస్త్రులఁ
బ్రాకటభక్తి మొక్కెదను భంబెదఁగోరుచురాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ ధీరవరేణ్యు లందుసము । దీర్ఘతఁగాంచిననాయకుండ, వె
వ్వారుగణింపకుండఁగల । వారుభవచ్ఛరితమ్ము? గైత, జె
ల్వారుసజ్జకుఁ ఘలము । నారయను తమవర్ణ నంబెయ్యఁ
గా? రుచిరంబుగాఁగళత । కంబిదెకూర్చితి రాఘవేశ్వరా!

- చ॥ కటికదుకాణదారుఁడును, | గన్యలనమ్మెడువాఁడు, కాన్యసం
పుటములనంకితమ్మనెడు | బొంకునదేవునివీడిదేహలం
పటునకునిచ్చువాఁడు, గురు! పాదముదప్పినవాఁడు, ఘోరసం
కటమునుగూర్చుపుండ్లుగద | కాశ్యపికక్కట! రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ ఒక్కఁడువేదసంతల, నిఁ | కొక్కఁడువ్యాకరణప్రసక్తి, వే
ఱొక్కఁడుతర్కశాస్త్రమునానూరకచర్చలుసేయుచుందు రా
ఫక్కినిఁగప్పలట్లుకడు | వాగిననేమి ఫలంబు? త్వత్కృపా
భాక్తులుగాఁగనీకథలు | వర్ణనసేయక రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ శక్తికొలందినీపయిని | సత్కృతులకైరచియించుకొంచు, న
వ్యక్తభవన్మహత్త్వపరి | పాకమునాకమృతంబుగాఁగ, నీ
భక్తుడనై మెలంగెదను | బ్రాంజలిబట్టచు, నాంజనేయునా
సక్తిసిఁబోచినట్లునను | సాక్షుమునిత్యము రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ తీరుగభక్తివిత్తము | దేమొలకెత్తెను, నాచుచిత్తకే
దారమునందు నెట్లెటులొ; | త్వత్కరుణామృతవృష్టినింపవే
వేరులఁదన్ని, వృక్షమయి, | పిందెలఁగాయలఁబండ్లమించిపెం
పారునుభక్తపాంశహృద | యమ్మునలఘును; రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ పాటలుపాడికొందఱును, బద్యకృతులరచియించికొందఱు
నాటకములప్రదర్శనమొ | నర్చుచుఁగొందఱు నీచరిత్రము
గోటివిధాలొకోకమునఁ | గుప్పిరి; దానిమనోహరత్వమే
పాటిదొకాని తృప్తికను | పట్టనునేటికి రాఘవేశ్వరా!

చ॥ ఘనతరభక్తి నాహృదయ । కంజమునందు బ్రవాహూహృపమై
 వినుతభవత్పదద్వయము । వేడుకతోడ సమాశ్రయింపఁద్రో
 వను నరికట్టుదుర్విషయ । వాంఛల నన్నిటి నెట్టుకొంచు, హే
 చ్ఛినత్వరవచ్చెఁబొంగుచును । జేకొనుమీకృపరాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ కాలయముండు పాశమును । గంఠమునక బిగియించువేళ, నా
 కాలును జేయుముక బిగిసి । కట్టుతో సమమైనవేళ, నా
 నీలఘనస్వరూపివగు । నిన్నుఁడలంపఁగ లేనుగాన ని
 వ్వేళనె, బాల్యము దెనిను । వేఁడెడఁబోవుమురాఘవేశ్వరా!

చ॥ తెరలనిభక్తి నిప్పుడె, ను । తింపఁగ నిమ్ము నినుక బరాకుచే
 మఱుచునో లేక నామనము । మానకనిక స్మరియించుచుండునో
 యెఱుంగను; జూచలొసద్భుత । మియ్యది మానులెదీనిగెల్వనో
 పరయన, నేను లెక్కయొకొ? । ప్రాపునొసంగ వెరాఘవేశ్వరా!

చ॥ ఎఱుంగనులోకవృత్తముల । నించుకయైన, భవత్పదమ్ములే
 స్థిరముగ నమ్మినాడ; భన । దీయకృపారసవృష్టి నాపయి
 గురియుచునే స్తకాడవయి, । కూరిమిచుట్టమవై, గురుండవై
 నిరతము నన్నుఁబోవఁగదె । నీపదభక్తుడ రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ భూరిధనమ్ము లీయ, ముఱి । భూముల నీయఁబ్రశస్తమైనయా
 గారములీయ, భూషణని । కాయమునీయఁదరంబె? నేజమిం
 దారుడఁగాను, దీనుడను; । దాసులకుఁమఱిదాసులైన య
 వ్వారికిదాసుడఁకననుగ్గు । పామతిఁబ్రోవుమురాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ తల్లి యుదృఢి, యన్నలును దమ్ములు, నెచ్చెలులాలుబిడ్డ లిం
కిల్లుచుగొడ్డుగోదలును, వృత్తులుసాత్తులు, దోటపేటలు
గల్లులు, వీనికోసమయి । గాసిలనేల? త్వదంఘ్రియుగ్మమే
యెల్లపుడుమభాగ్యమని । యెచిభజింపక; రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ సుందరనీలవర్ణ పరి । శోభిత తావకగాత్రశోభ యా
సందరసప్రదాయి; త్వదు । దంచితలీలలువిశ్వమోహనా
స్పందితతంత్రజాలములు; । భక్తుల కయ్యవికర్ణపేయముల్,
చందసచర్చ; లవ్యమగు । చర్చలవేటికి? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ “శ్రీరాఘరామ”యంచునిను । జితమునకడలసోసింపతనే
మారుచుభీతిఁజెందినను । మార్కొనకుండును, వెట్టిమొట్టిసిం
గారములన్నిమాను, నను । గాంచుటకైన సశక్తుఁడను, మేల్
సారెకునాకుఁజేకులును, । జ్ఞానముదీపిలు, రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ పోరితిఁబోరుచుంటి, గెలు । పుంగొనగాఁదగుశక్తిలేక వే
సారితి, బిక్కురామఁడని । స్వాంతముతోమొఱవెట్టుకొంటి, న
న్నారకచిక్కువెట్టుటదియోగ్యమేనీకు? మనీయమతచి
త్తారభటికదృటికదొలఁచి । యాదృతి, నోముము
రాఘవేశ్వరా!

చ॥ “నిరతముయోగిపుంగవుల । నిర్మలచిత్తములే నివాసమై
పరఁగు రమామణీస్వాదయ! పంకజమిత్ర! యనాథనాథ! యు
ద్ధరకృపభక్తులకమనుషఁ । దోరముఁగేలధరించినట్టి, శ్రీ
హరి!” యనినిన్ను నెన్నెదను! హాయినినా కిసు రాఘవేశ్వరా!

- ఉ॥ ఏమని విన్నవింతు జగ॥ శీశుడవీపయియేలుచుండ నా॥ ఈ
నోములుపరిడ, విట్లనంగ॥ నోరెగయంగనుబోవ, దెప్పు, డే
నేమియకార్యముల సలిపి॥ యీ దృగవస్థజరించుచుంటి నో
రామయతంద్రీ! సైంధు మప॥ రాధపురంపర రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ కోరితినికదర్శనము, గోరితినికరుణామృతంబు, నే
గోరితినిపదార్చనము, గోరితినికదధూళిమాత్రమే,
కోరనుజమ్మునాశమయి॥ కూలుసు రేంద్రపదమ్మునైన, నా
భారమునీదెయింటి, నెటు॥ పాలనసేయుదా? రాఘవేశ్వరా!
- చ॥ “అటమర లేక నామనము॥ నాదు విహారముసల్పుచున్, సదా
కరమనురాగముఁ బరపి॥ జ్ఞానసుభిక్షునుఁ బెట్టు” మంచు, నే
“మొఱితిడుచున్న కొద్దినను॥ మోసముచేసెదవేమిపాపమో!
సరెసరె విష్ణుమాయంగల॥ చందమిదేగద? రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ కొల్పెదనీపదమ్ములను, గూరిమి నెంచెద నీదునామమున్,
నిల్పెదభక్తిమార్గమున॥ నెమ్మది, నీపయి బాదుఁకొల్పినన్
బెల్చుననీదుసన్నిధికి॥ వేమకఁ శేర్పుమునాదుపాపముల్
గూల్చి; శరణ్యమివెళిత॥ కోటికిమాటికి రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ నీమమువేదపాఠమున, నీమముసంధ్యల, సద్రవ్విత్తమ్ములన్
నీమము, కాలనీమమె గ॥ ణింకఁగ నన్నిటిమేర వెట్టు, నీ
నామమునన్ని వేళల జ॥ నప్రకర మ్మొక యడ్డునాఁపులే
కేమియైన బల్కఁదగు నెంతయుభక్తిని రాఘవేశ్వరా!

శ్రీ రాఘవేశ్వరశతకము.

- ఉ॥ నీవుసమస్తలోకముల నిండిచంచుచునుంటివంట! జీ
వావళి దుష్టశిష్యులను! నట్టివిభేద మద్వైగల్గెనో?
భావనసేయఁ, గర్మఫలి పాకమె యాదృశచిత్రనాటకం
గావహిలంగఁజేసెజమ! యాశరమారక! రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ కర్మఫలంబుగాదివిద, గాలముఁబుచ్చుచుఁబూర్వపూర్తియై
కర్మనశమ్ములమరల! జ్ఞానముమాలుచుఁబుట్టిగిటుచు
శర్మములేకజీవులిటు! సంస్మృతిడించునున్న వారికి
ధర్మముఁదెల్పిమోక్షమును! దారతనీమవె రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ ధీరతయందున, మిగులఁ దేజఘనందున, శౌర్యమందున
గూఢిమిభక్తకోటులకుఁ గోర్కులఁదీర్పుటలోన, నిన్నునె
వ్వారునుభోలఁజాలు; రిక భక్తినినిఁ దలపోసినంతనే
యేరికినై నమోక్షపద! మిచ్చెనుగాదొకొ రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ నీమముతోడఁగొల్పుమహా! నీయులఁబోచితదీయశాత్రవ
స్తోమమహాటవిగఁడఁక! తో సముద్రగ్రమహాగ్రహాగ్రతే
జోమయమూర్తివై వడిగఁ జూర్ణ మొనర్పవె? భక్తరక్ష నీ
కేమటుపాటులేదు, సహి, యిల్ల నిజంబిది రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ చేసెతి నెన్నోపాపములు! చిత్రమునందునవాని నెన్నిన
రాసులుగాఁ గనంబడి ట! రంతవిషాదమురేచుచుండ! నా
దోసములీఁగికోడగిన! తోవ, భవత్పదసేవ; దానికై
దోసిలియొగ్గియుంటి; బరితోషముఁగూర్పవెరాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ చిత్తమునీనుదర్శనవి । శేషమె కోరుచు స్వాతివానకై
ముత్తైపుజిప్పవేచుగతి॥ బొద్దులుపుచ్చుచునుండె;బత్తితో
నితైమునిన్నెతాడలంచు, । నీవెపుడాదరమూనిపోనగా
వత్తువా! రానిచోబ్రతుకు! వమ్ముఁజమ్ముఁక రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ శాత్రవవర్గముఁదఱిమి, । శాంతియు, దాంతియుఁబూని,
ఘోరతా
పత్రయమెల్లఁబోనడచి, । స్వాంతముఁబొజ్జ తక్కిమ్ముఁజేసి లో
కత్రయనాథునిన్నెగతి । గాభజియించుచునుండి ముక్తికిఁ
శాత్రమయకాటయన్ననది । పై పయినున్నదె? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ ధారుణిమందుధర్మమును । స్థాపనసేయఁగఁగాదె మానవా
కారముఁబూని, రాముడనె । గానొక పేరుధరించి, శక్తియై
పేరిమి నొందుజానకిని । బెడిలియాడికుటుంబివైతి; వీ
వారయ శుద్ధనిర్గుణుడ, । వాత్సవునాదిని రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ తారకనామమెవ్వఁడున । దాజపియించునొయమ్మహత్ముడీ
ధారుణిపైమహేంద్రుడయి । తన్నుజనుల్ జయవెట్టినొప్పు;
బృం
దారకలోకమందున న । సంతరమందువసించియుండి య
వ్వారిఁగఁబూజలబడయు; బ్రహ్మముతానగురాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ ప్రవ్రజతుండుపైతము క । రమ్మలమోడిచినిన్నభక్తి, “దే
వప్రజనాథ! పోవు”మని । పార్థనసేయుమహత్వమబ్బె, నా
నానతసారమై, త్రిభువ । సప్రమదప్రదమైనయొకప
త్నీవ్రతమీవుపూనుటనె; । దీనికిమా తెది? రాఘవేశ్వరా!

చ॥ తనువుల మాయభూషణవి తానమయో! దిగవేసికొంటకై,
వనితలు, బూరుషుల్, మిగుల! వంతలఁజింతలనొందనేల? సాం
పొనరెడురామరత్నమది । యొక్కడెఁజానకికంతమున్, బ్రభం
జనసుతుమేనుదివ్యకళ! జాల్మనఁజేయదె! రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ తౌల్యములేదునీకువసు । ధాన్థి, బుత్త్రకనాములెల్లరున్
శల్యములట్టికానుపులె । సత్యము, సత్యము, సత్యమయ్య కౌ
సల్యకునీరమాతయను । శాశ్వతకీర్తినిఁగూర్చి, యామె వా
త్సల్యమునీనొకండవెగ । దా కయికొంటివి రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ విష్ణుపమందధర్మమును । వేగమెఁచెఁగఁగోరి, పుత్త్రకా
మేష్టయొనర్చుపంక్తిరథు । నిష్టముఁదీరఁగ, సంశలన్ని, నీ
కీష్టసహోదరాత్మతను । నేర్పవహింపఁగ, రామమూర్తివై
సృష్టిసలచ్చిదేవతల । ప్రీతినిఁగొంటివి రాఘవేశ్వరా!

చ॥ అమరులు రావణాసురుని । యాగవహిర్యకలీశచిత్తులై
శ్రీమతొలఁగఁగభవచ్చరణ । సన్నిధిఁజేరినిశాటుకృత్యముల్,
క్రమముగవిన్నవించఁగను । గ్రక్కునదై త్యులఁదృంఘ,
వేల్పులన్
సమధికరక్తిఁగావసర । జన్మముఁగొంటివి రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ తానకపాదభక్తులగు । తత్త్వవిధిజ్ఞులదూఱువారికిన్
జాపుతటస్థమానవుట । సత్యము, మానుల సాధుశీలురన్,
గావుగఁగొన్నతాటకి, ప్ర । గాఢభవచ్చరణాటికోడివా
పోవుచునహిఁగూలుశల । భక్తియనీలదె? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ గాఢసుతుండొనర్చుకతు । కార్యముధ్వంసముసేయనంత
యుక్

గోధముఁబూనిపైకొనిన । ఘోరపలాశి, సుబాహునగ్నికీ
తైధితబాణసత్వమున । నంతమొఁర్పవెనీపు దేశికా
రాధనతత్పరత్వము ని । రంతరమొప్పుగ? రాఘవేశ్వరా!

చ॥ తరమెనుతింప?సిమపద । తామరసంపుమహత్వమద్దిసా
దరతనురాతినాతిగ'ను । దారతఁజేసెనుగాదె! భక్తితో,
శరణనియాశ్రయింపముని । సంఘమునెల్లనుమోక్షరాజ్యసు
స్థిరవిభవప్రసాదమున । దీపిలఁజేయదె రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ యాగముసేయఁగాఁదలఁచి । యాత్రతథామినిమన్నుచుం
డ, నా

నాఁగటిచాలులోదొరకి । నవ్యరమాసతియట్టులోప్పు సీ
తాగజయానఁదెచ్చియిడె । దత్పరతఁ జనకుండునీకుమా
బాగని; తత్వవేత్తకిది । భావ్యమగుగద? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ భీమునివిల్లుఁద్రుంచితివి । భీకరశక్తి వెలుంగదిక్కులన్,
భూమిజకేలువట్టితివి । మోదమునందగ నెల్లలోకముల్,
దోమలలీలమాడ్చితివి । దుష్టుల సజ్జనులెల్ల మెచ్చంగన్,
గామితదాయివై శ్రితులఁ । గాచుచుసత్కృప రాఘవేశ్వరా!

చ॥ విటువఁగనీకు భార్గవుఁడు । వెన్నుని విల్లునొసంగినప్పుడే
దరహసితాననుండవయి । తద్గురుతేజములాగి కొంచు, పో
టరియొకసీవెయ్ బిరుదు । డంబుచెలంగఁగవిక్రమింపవే
యిరువురుఁడ త్వరీతినొక । టేయని చాటుచురాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ పట్టముగట్టుకోడలఁచు । పట్టునవిఘ్నముసంఘటిల్లుటన్
మెట్టగనయ్యెనట్టడవి; । మేదినిపై నిటువంటిసీకె లు
క్కట్టులురాఁగమాదృశుల । గాధలువేటుగఁజెప్ప నేల? తొ
ల్పుట్టువునాఁటికర్మ మను । భోగ్యముజీవికి రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ నిందయొనర్పవెవ్వరిని । నీవొకనాఁడును; కైకగాని, యా
మందరగాని నీకుఁగడు । మాన్యచరిత్రలెయ్యె; నీచరి!
త్రం దాలకించుచిత్రమిదె! ! ధారుణి నీయనతారమాశ్రితా
నందవచోభిగమ్యము, జ । నస్తవనీయము, రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ కైకనహించుదుర్మతము । ఖండనఁజేసిచిరంతసంపుటి
క్షౌరకుకులంపుగౌరవమె । పాటియొచ్చియరణ్యవాసివో
నీకడకేఁగుదెంచి, గొని, । నీదగుపాదుకలర్చుజేసె; నో
హో!కడుధన్యుఁడౌభరతుఁ; । దుర్విసహిప్రతి!రాఘవేశ్వరా!

చ॥ అహితముమాన్చిలోకమునకభ్యయంబుచుగూర్చువానితో
విహితముగల్గువానిదె ప । విత్రభవమ్మగు;నాఁడువాహినిన్
గుహుఁడుతరింపఁజేసినినుఁ । గొల్చి, సఖుండయి, శాశ్వత
ముగ్ధగా
నిహపరసౌఖ్యముల్ గనఁడె । యెంతయువితఁగ?

రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ క్షౌరజయు,నీవుఁ,దమ్ముఁడును! గానలకేఁగుచునుండుచోభర
ద్వాజమహర్హి సత్తముఁడు! వన్యఫలంబులెయిచ్చి, వెండిమీ
రాజిజయించివచ్చునెడ । నాదరమొప్పుఁగవింతువెట్టె; రా
రాజపునేడు, నాఁడుముని । రాజపుగావొకా!రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ సేవకధర్మసంహితయే । చెన్నగునల్ల సుమిత్రసూతిదా
జీవితమెన్న, నోగులును । సేగులునొక్కవిధాననోర్చి, సం
భావితుడయ్యెరామనర । పాలునిచేతను, నీతచేత; నా
హా! విధియెట్టిచిత్రమొ! మ । హత్మకుడతడెరాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ ఏవముఁగొల్పుచున్, శ్రమల! నేచును సేవకవృత్తి; హ! యనాం
భావపిశాచబద్ధులగు । వారల, భూవిభునామధారులన్
భూవలయమ్మునన్ గొలిచి । పొక్కఁగ నేల? నిజప్రభుండవౌ
నీవరివస్యజేయుచును । నీచతఁబాయును రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ ఊరకయన్నదమ్ములయ । యో! యిపుడెఱులకోసమొత
యున్
గోరులులెక్కివంశముల । గొప్పదనంబడగించుచుండె; పెం
పారఁగ మీసహోదరత । యుడలిపొందికసంగ్రహిం
చుచున్

వైరిచయోద్ధతిగెడపి । వర్థిలరాదొకొ? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ “బాసయొనర్తునీకుసరి । నచ్చుదయానిధిలే” డటంచుఁగా
కాసురునీవుఁబోచినయు । దంతమెచాలదె? మాకుఁబూర్ణవి
శ్వాసమునీయెడన్ గొలువఁ; బాపిని నీవరణంటిఁబోవ్రమా
దాసరితప్పులన్నియును । దండముతోసరి రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ కామముకై పుసేయుట నెఁగదొకొమున్నలచుప్పనాతి, “ము
క్కొనుటి, మొట్టా! నామచెవు । లో” యనికుయ్యడనయ్యె
ధర్మమే

సేమముఁగూర్చికాచుఁడి; । స్త్రీజనమీశయినీగహస్యమున్
వేమననంబొనర్పదగు । బెంపువహింపఁగ రాఘవేశ్వరా!

చ॥ గణతీయోఽర్పణాలంకరి । కాలవికారములేను; నేడు శూ
ర్పణఖలె, కామరూపిణులె। గ్రాలుచునుండిరసఖ్యగాఁగ దా
రుణగతిఁగేస్తురాండ్రగుచు! రోతయడంగఁగఁ, దొంటిరీతిశి
క్షణమొనరించిధర్మమును । గావఁగఁబూనవె రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ మానులయాశ్రమస్థుల । మాటనుబెట్టమదై త్యులన్, జన
స్థానమునందుశూర్పణఖ! తంత్రముభంగమునొందఁగూర్చువే
నీనిశితాస్త్రపాండితిని । నెక్కొనఁజేయుచు? నింటియొద్దనీ
వీనియమంబుఁబూనిగద । యేఁగితిదండక? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ మాయలునీకడఁబయిసి । మాలవె? నాఁడలమాయలేఁడియ
ట్లాయసురుండునిశ్రమల । నందఁగఁజేసినశింషకుండనే?
యాయువుపూర్ణమైపలువ । లాఘ్యలపంచనసేతురక్కటా!
శ్రేయమువాఁకెప్పగిది । జేకుఱునోగద? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ భిక్షుక వేషమూని, పృథి । నీసుత నెత్తుకపోయి, నిన్ను నెం
తోక్షుభితాత్ముఁజేసియల । దుష్టఁడు, రావణపాతకుండనా!
తాక్షయమొందఁడే? యటలె । ధర్మగతిన్ విఘటించఁజూ

చిన్,

శిక్షలనొందకుండునొకొ । జీవసమూహము? రాఘవేశ్వరా!

చ॥ శుభకరమౌపదమ్ములను! జూపిముదంబిడి, మోక్షరూపమౌ
నభయమునాజటాయువున । కాదరమొప్పునొసంగినట్లు, నేఁ
డభయముగాఁగనీవును, ధ । రాత్మజయున్, మఱిలత్కృణం
డు, నన్

రభసముతోడఁబోచుటకు । రావలెవేఁడద రాఘవేశ్వరా!

చ॥ “గఽగఽబచిన్ని రాఘవు లె । కాయెకి నఽగనవచ్చుచుండిరం
ట! బహుకృతార్థతదనరె । నాభవ”మంచునుదీపిపండ్ల నే
దబదబనేటి తెచ్చిసము । దంబుననీకుపహారమిచ్చి, యా
శబరిపవిత్రయయ్యె; నదె । సార్థకజన్మము రాఘవేశ్వరా!

చ॥ సుతుండనటంచు నెవ్వఁడెటు । సుద్దులువల్కినఁబల్కునిమ్ము,
సం

తతరుచిరార్ద్ర తావకప । దదవ్యుఁగొల్వకయున్నవాఁడు స
ద్గతి నెటులంద నేరుచుఁబ్రా గల్భపుమాటలఁగార్యమానె?దా
సతమెయ్యిఁగాదెమారుతికి । సంతసమజ్ఞెను? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ పామరుఁడే మెఱుంగునుభవన్మహిమోన్నతిఁ? జెట్లుకొట్టియో
సాముఁగజేసియో, చదల । చక్కిఁగఁగేబర మేఁగమిటియో,
వేమఱునమ్మకమ్ముప్రభ । వింపఁగఁజేయ నెఁగోరుచుండు నీ
నామమెచాలుఁబోవ; బెర । నాటక మేటికి రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ “అందెలుజానకమ్మవె, త । దన్యవిభూష లెఱుంగ; నామెకుఁ
వందనమేనుజేయుతరు । గమ్ముచఁజూచితి” సంచుమాతృభ
క్తిందగవానరాళిపుల । కింపఁగఁదెల్పఁడె? లక్ష్మణుండు; స
ద్వందితశీలుఁడట్టిఁడొక । తమ్ముఁడుచాలఁడె? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ వాయుసుతుండునీపరమ । పావన తారకనామమెఱ్ఱు, బా
రాయణఁజేసి, మాయనుబి । రాసనిరాకరణంబొనర్చి, దీ
ర్ఘాయువునొంది, భావికమ । లాసనపట్టముఁగాంచిమించుభా
గ్యాయతిఁజెందె; నాకెప్పుడొ । యట్టిశుభస్థితి? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ వాలినిజంపిభాస్కరుని । పట్టికిబట్టముగట్టుచున్, జగ
జ్జాలమెఱుంగజూటవొకొ? । “జాల్మనిద్రుంపంగ, దాసు
నేలగన్

గేలనుగంకణంబిపుడు । నేధరియించితి”నంచు; నార! నీ
లీలలుధర్మసంభృతము । లేగడచూడంగ రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ శీలములేనివారలకుఁ । జేకుఱబోవకునీచుప్పేము; మున్
వాలియధర్మమార్గమున । నల్లిలుటగదనీకువై రియై
గూలెనునీచుబాణమెన । ఘోరతరంబుగనాటుకొంటు; ను
త్తాలబలంబుధర్మసర । తనిత్రునిదేసుమ రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ అంతటిభక్తుడై నపవ । నాత్మజునేనియునంటనీక, దై
త్యాంతకునిన్నుదెచ్చి, రణమందునరావణుడ్రొచి, తిన్నుశు
ద్ధాంతముఁజేర్చుచున్నజన । కాత్మజశీలమానిస్తులంబు, రా
ద్ధాంతులుఘర్షు రించినను! దక్కువచచ్చునె? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ కోతులునీకథల్ వినుప । గొబ్బుచఱుట్టినదంటమున్ను సం
పాతికిఁజెక్కదోయి! యటు । వంటివెయకానవునీచరిత్రముల్!
చేతనతఁజడమ్మలకుఁ । జేకుఱజేయసుధాస్రవంతియే
నీతనువొందెజూ తెలియ । నేర్తురెయజ్ఞులు? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ పొంగుచుదోవవెట్టని స । ముద్రునింగు నడంగఁజేసి, నా
ష్టాంగసమస్కృతుల్ గొనవె; । యారయనీకెమరన్న దెక్కడే
నింగలదొక్కొ? సర్వమును । నీకుజోహరె; మహాప్రభుండ, వు
త్తుంగకళాస్వరూపివి, వి । ధూతకలాశివి రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ సేతువుగట్టుచోనుడత ! చేసిన సేవయెఱుచ్చుకొన్న నీ
వీతతీనేనొసర్చుభవ । దీడ్చుకథాకథనంబునెంచి, స్నే
హాతిశయమ్మునించి, సత । తాభ్యుదయమ్ముఘటించుకుందువే
చేతలభక్తినిండునెడఁ । జేకొనర్హము రాఘవేశ్వరా!

చ॥ కొలువఁగరా, విభీషణున । కుశశరణాగతిఁగూర్చవే? మదిన్,
దలఁపఁగఁజూకవైరికినిఁ । దమ్ముడటంచును లంకవానికిన్
దొలుతనెఢారవోసితివి, । దొడ్డుప్రభున్ బానఁచినాడ వా
వల; సముదారచిత్తుని ప్ర । పర్రనమిట్టిదె రాఘవేశ్వరా!

చ॥ నిమరనులేవఁగొట్టి, కడు । నిష్కరముల్ పలవించిరానణు
డదయతఁగుంభకర్ణుని ర । ణావనికంపెనెకాని వాఁడు నీ
ప్రదరముసోకితెల్లఁగడ; । పాపికిపాయముఁజేయబూనెనే
నది విజయంబునొందనొకొ? యట్టియై చనురాఘవేశ్వరా!

చ॥ మునుపలపాకశాసనుని । ముప్పులువెట్టితనస్సగర్వమున్
గొని, యనిదాఁకునింద్రజనిఁ । గూల్పఁడే? యొక్కఁడూ
ముగ్ధున నీ
యనుజుండులక్ష్మణుడు; నిజ! మారయఁగానతఁజాదిశేషుఁడే;
చెనకఁగనేరికాతనిని, । స్వీకృతదీక్షుని? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ రావణుతోడియుద్ధమున । లక్ష్మణుఁడొక్కటమూర్ఖు
నొందినన్,
జానని, నీశ్వరాంశజునిఁ । బంపియతండ్రిఁదెచ్చినట్టిసం
జీవినొసంగి, వేగమ స । చేతను జేసినయట్లు నామదిన్
నీప్రకృపానుధాప్తత న । నిద్రితఁజేయుము రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ నిన్నొకమర్త్యకట్లుగ | గణించుచునుండిరి కొందలజ్ఞులై;
కన్నులువిప్పి నీచరితం | గన్గొనిరేనియు వెమ్ముడివెనుం
చున్నిజమెల్లదెల్లమగుం | జమ్మిదివాంశము వెల్లుజూడలే
కున్నటులున్న వారివచ | నోద్ధతిలెక్కయె? రాఘవేశ్వరా !

ఉ॥ దేవునిబిడ్డడంచునుబ | దింబదినొక్కనిం జెప్పుచున్న మా
యావులబోధలింశయు మ | దాత్మనుసోకవు; దేవదేవుడౌ
నీవెస్వయంభువై యెగుటనిల్చుచు | మాకభయంబొసంగనీ
సేయెసేయకన్యులను | జేరంగనేటికి ? రాఘవేశ్వరా !

ఉ॥ కోతలుమూడక, నయ్యెలుంగు | గొడ్డులంగొల్పుడు కాం
దుగొంగసం
ప్రీతిగ్రహించి వారినిం ద | రింపంగజేసిననీకు మానవ
వాతమునోముటన్ననొక | బాత్రయె?సియవతారముద్విపై
ఖ్యాతిగధర్మమున్ నింపు | కాంక్ష నెగాదొకో ? రాఘ
వేశ్వరా ?

ఉ॥ రోసమునీకుంగొల్పుచు వి | రోధమెవడునహించువానికిన్
శ్వాసలునాటితోసరె; ను | పర్వపరోధులపట్లునూడమే?
రాసులురాసులై ధరణి | రాలరొకో శలభాళియట్లు ? నీ
శాసనధాతియొతయును | జండతరంబగు ! రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ చాతుర్యమనీకు, సీతకుని | జమ్మంగబుత్తుడు; భక్తియుక్తిసౌ
మిత్రప్రసేవలన్ జలిపి, | మిమ్ములరించి, కృతార్థుడయ్యె; సౌ
భాగ్యపునిక్కతండు వన | వాసపువేళల బ్రహ్మచారియై
శత్రునిజేతయైగురుల | నన్నుతులొందఁడె? రాఘవేశ్వరా!

చ॥ దశముఖకుంభకర్ణులను, | దత్తుములెండఱినోయడంచి నీ
విశదయశమ్ముది క్తటులఁ బెంపుగఁబర్వఁగఁజేసియుండుటల్
విశదముగాదె; యవ్విధినె | నీడకమామక పాపపుంజముల్
బ్రశమనమున్ బాసర్పఁగదె | నైశమనీదయ రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ ఆరటమొందుచుండి | పురు | పార్థములంగుఁదృతీయమున్
గొనం,
గాఙ్ముజమార్గమున్ విడిచి, | కావరమెచ్చి, స్వబాతిధర్మముల్,
నీటొనరించియావనులు | నేడకటక్కట! నీవురాణున్
మారణముంబొనర్చుక్రియ | మర్మమెఱుంగరొ! రాఘవే
వేశ్వరా!

ఉ॥ సీతనినున్ హృదీశునిగఁ | శేకొనిహర్షముఁగన్నయల్లె, సా
కేతపురీలలామ తుల | కించెనుదావక పాణిపీడనన్
బీరివహించి; పత్నికినిఁ | బేముడి దాఁపని భర్తకంటె సు
ప్రీతిసొంగునట్టిదిక | వేఱెదియున్నది? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ సీత, త్రిలోకమాతనివ | సింహఁగ నీదగువామభాగమం
దాతతర క్తిరాముడవు | నై భువనావనముంబొర్చుచున్
వాతసుతున్ ద్వందర్చనలఁ | బల్లవితాత్మునిఁ జేయునిన్ను మ
చ్చేతమునన్ భజితునుధృ | తిన్ బరమాత్మగ! రాఘవేశ్వరా!

చ॥ పతిపదపద్మసేవనమె | భారతయావతధర్మమచు నూ
ర్జితమతిఁదామెఱుంగరొకొ | సీతచరిత్ర శతించియేనినేఁ
డతిధృతిస్వేచ్ఛకై వెఁగఁ | లాడెడి స్త్రీజనమెల్ల; నేటినిం
ద్యతమ నవీనవాగరిక | తన్ విడుటొప్పదె? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ జానకితొల్లివేదవతి । చందమామన్ జరియించువేళ ను
ర్మాని, పలాశి, రావణుడు । మానముభంగముసేయఁబూ
నినన్

వానిశపించి, స్వీయతను । వల్లెదొంగంగి, పువర్భవంబునన్,
బూనినపూన్నిడిర్చుకొనె । సోసతులల్పలె? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ జాలిరవంతయేనియును । స్వాంతమునన్ గొనకీపు నిండుచూ
లాలిని ఘోరకానలకు । సంపితివంచునుగొందటి త్తటిన్
జాలగఁగిట్టిసోసెదరు । సత్యమెఱుంగక; సేపుభూప్రజా
పాలనమేవ్రతంబుగను । వర్తిలినాడవు రాఘవేశ్వరా !

ఉ॥ సీతను, పావనత్వమును । జింతయొనర్పక కొందఱిష్ట, దు
ర్జాతులశోకవాటికను । జానకిరావణుతోడ మోహపుం
జేతలుజేసినట్లువిర । చించి, సమర్థనకోసమేవియో
కూతలుగూస; కాఖలులఁ । గొప్పెట్టుడిందునో ? రాఘ
వేశ్వరా !

ఉ॥ పేలుడుగాయయైరజక । భీరుడుకానలద్రోయఁజేసి, గ
ర్భాలసయై జానకిని ॥ నారడివెట్టెనునాడు; నేడు వా
చాలసమాజమాపలువ । జాడనుగావ్యమెఁగూల్చునుండె; ధీ
జ్వాలదహింపకుండునొకొ । సంకరజాతిని ? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ ఎంతయొపావనత్వము వ । హించినదాటనె సీతకాలిడన్
శాంతమునొందెగ్నిశిఖ; జ్ఞానముముందటమాయనిల్చునే?
యంతమునొందరే? సతుల! యశాదలనిందలమోపి, వారలన్
వంతలఁబెట్టుదుర్మతులు । వంశమెచ్చెల్లగ; రాఘవేశ్వరా!

చ॥ పాలుపగుధోరణిన్ గుళల | పుల్లభనద్రుచితగాధఁబాడఁగాఁ
బులకలుపుటై నీమెయిని | బొంపిరివోచగఁ, బుట్టపట్టినా
జలిబిల్లికై తలఁచ దొలకు | చెల్వఁబునంటిది; నీమనంబునన్
దెలియఁగ రాక తోచుతరి | తీవటువంటిది! రాఘవేశ్వరా:

ఉ॥ జననముఁగన్న దేమొదలు | సత్యనిరీక్షణ దీక్షనొంది, నిన్
మనమునఁగొల్పుమానులకు | నమ్రతఁదోడయి రాక్షసా
వళిన్
బనిఁగొనియుగ్రరూపమున | భంజనసేయ, నమర్చిలెల్లహా
యినఁగని పుష్పవృష్టిఁగురి! యింప రెసేపయి? రాఘవేశ్వరా

చ॥ ద్విజులుద్విజవాల్మీకీణమ | తిత్వతమ్ముగనీడి సత్యవా
గ్ధ్వజమువహించి ఘోరకలి | దైత్యునినొంపఁగ సాధనోజ్జ్వల
ద్ధ్వజనిని వెంబడిఁగొనుచు | దాకితదుగ్రతరాహవంబునన్
విజయమునొందిమించుకరః శింగరుణింపుము రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ నామములెల్లనీకిలన | సంతములొనికనందోకండు ని
ష్ఠామతితోజపించునెడ | సర్వసుభంబులు సంపుగుంపులై
తామయి, చేరవచ్చు; గుడి | దప్పక వానికి నొప్పుముక్తి నా
స్తామలకంబుగాఁగ; సమృ | తాక్షరమూర్తివి! రాఘవేశ్వరా

ఉ॥ వేకులపార్యతీశునకు | వేంకటరత్నమ కగ్రపుత్తుడన్,
నీదగు సేవఁగోరుచును | నిత్యము వేంకటశాస్త్రిచేర ని
మ్మేదిని నార ధర్మమున | మించెనువాడ, బుధాంఘ్రిరేణు
సం

పాదసతత్పరుండనయి | వర్తిలువాడను రాఘవేశ్వరాసం!

చ॥ జయజయజానకీహృదయ ! సారిసపూషణ! సాధుసోషణ
జయజయసర్వమానిబుధ ! సంచయగంజన! దైత్యభంజనా
జయజయవాయుపుత్ర! పం ! సర్వితపాద! దయారసాస్పదా
జయజయసచ్చిదాత్మక! సు ! జాత్యభిరక్షక! రాఘవేశ్వరా

ఉ॥ మంగళమయ్యనీకు, శుభ ! మంగళమయ్య మహితనూజ
కున్
మంగళమయ్య మారుతికి ! మంగళమయ్య త్వదాప్తకోటి
కిన్
మంగళమయ్యతీర్థలకు, ! మంగళమయ్య త్వదర్చకాళికిన్
మంగళమయ్యయాంధ్రీకవి ! ముడలికెప్పుడు రాఘవేశ్వరా

ఉభయభాషాప్రవీణ, అష్టావధాని.

వడ్డది సీతారామాంజనేయులుగారు (భాగికోట)

చ॥ తరళము దివ్యకావ్యమణిదామసమప్తిని, జానకీనునో
హరగుణభాసురంబు, బవనాత్మజధీసురభిషక్తీర్ణ, మ
క్షర, మమ్మతైకత త్వరుచికాండవిరాజిత మార! రాఘవే
శ్వరునిచరిత్ర, మొందఁజేటు వర్ణన సేసింఁ దేజిల్లదే ?

పరిశోధనము.

అంకం	తప్పు	ఒప్పు
2 7	దాశరథీశతకమ్ముఁజెప్పి	దాశరథిస్తుతికావ్యమల్లె
„ 14,15	శ్లోకుఁడునై, శోభియునై పాదుఁడునై	శ్లోకుఁడుగా, శోభియుఁ గా, పాదుఁడుగఁజె
3 1	దారుఁడును	దారుమఱి
„ 16	నలర్చును	నలర్చుచు
4 7	ఘనస్వరూపివగు	ఘనాకృతిం బరఁగు
„ 17	మైనయా	మా శుభా
„ 19	దారుఁడ	దారును
5 6	త్వదుదంచిత	త్వదనర్గళ
„ 16	దృటిఁ	దుఃఖిఁ
„ 18	మఱి	సఱి
6 12	సరెసరె	సరిసరి
„ 15	వేడుకఁజే	వేగముచే
„ 18	కాలనీమమె	నీమమే కద
7 10	దీర్ఘటలోన	దీర్ఘటయండు
8 13	వనాదిని	వనాదివి
9 11	నేర్ప	నేపు
„ 15	దృంచి	దుఃఖి
15 2,11		
9 17	ఁగంటివి	నెత్తితి
„ 20	తాటక	తాటక
„ 21	వహ్ని గూలుశలభకీ) య నీల్లదె?	వహ్నిలోమిదుత పో లికఁగూలదె?